

معرفی و نقد کتاب اجتماعات خبرگی اتحادیه اروپا: دیپلماسی و کار مرزی در اوکراین

هندرا مانورانگ*

دانشگاه راهبرد دفاعی، دانشگاه دولتی دفاع اندونزی.

مشخصات مقاله	مشخصات اثر
<p>معرفی و نقد کتاب موضوع: میان‌رشته‌ای حوزه موضوعی: اتحادیه اروپا و اوکراین</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۸ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۲۵</p> <p>واژگان کلیدی: اجتماعات خبرگی، دیپلماسی، روابط اتحادیه اروپا و اوکراین، قدرت هنجاری، کار مرزی.</p>	<p>نویسنده: مارن هوفیوس نام اثر: اجتماعات خبرگی اتحادیه اروپا: دیپلماسی و کار مرزی در اوکراین سال نشر: ۲۰۲۴ ناشر: راتلج تعداد صفحه: ۲۱۰ زبان اثر: انگلیسی</p> <p>ISBN: 978-1-032- 0436504 (hbk) ISBN: 978-1-032-04367- 8 (pbk) ISBN: 978-003-19164-3 (ebk)</p> <p>DOI: 10.4324/9781003191643</p>

ارجاع به این مقاله: مانورلنگ ه. (۱۴۰۶). «معرفی و نقد اجتماعات خبرگی اتحادیه اروپا: دیپلماسی و کار مرزی در اوکراین». مطالعات کشورها. ۵(۱): ۲۱۱-۲۱۷. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2026.410513.1447>



وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir
 شابای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰ | ناشر: دانشگاه تهران

کتاب *اجتماعات خبرگی اتحادیه اروپا: دیپلماسی و کار مرزی در اوکراین*، نوشته مارن هوفیوس به همت انتشارات راتلج در سال ۲۰۲۴م در بخش مجموعه همکاری‌های جهانی راتلج، به زبان انگلیسی منتشر شد. در این اثر میان‌رشته‌ای، تعامل‌های اتحادیه اروپا با اوکراین در دوره پسامیدان^۱ از منظر اجتماعات خبرگی (CoP)^۲ و با نگاه انتقادی بررسی شده است. در این کتاب استدلال شده است که سیاست خارجی اتحادیه اروپا صرفاً محصول نهادها و معاهده‌های رسمی نیست، بلکه فعالانه، از طریق گروه‌های غیررسمی و اجتماعی متخصصان پایه‌گذاری و اجرا می‌شود. در این تحلیل بر دو گروه کلیدی تمرکز شده است: مرزگذاران دیپلماتیک اتحادیه اروپا در اوکراین و مقام‌های دولتی اوکراین که در چارچوب اصلاح‌های مورد حمایت اتحادیه اروپا قرار دارند. در این مطالعه، کار مرزی مهم این اتحادیه با دولت اوکراین، تفسیر و تطبیق سیاست‌ها، هنجارها و استانداردهای قانونی در زمینه‌های محلی بررسی شده است. همچنین، بیان شده است که این فرایند ذاتاً سیاسی است و موارد زیر را شامل می‌شود: مذاکره، منازعه و بازترسیم مرزهای نمادین و اداری بین اروپا و اوکراین. در نهایت، رویه‌های اجتماعی روزمره و یادگیری غیررسمی در این جوامع محور بیان شده است. نتیجه اینکه موفقیت و محدودیت‌های دستورکار تحول‌آفرین اتحادیه اروپا در اوکراین اساساً بر پایه پویایی این شبکه‌های متخصصان شکل می‌گیرد و توضیحی ظریف و مبتنی بر عمل برای پیامدهای پیچیده توافقنامه انجمن و روند اصلاحات محسوب می‌شود. با این مقدمه به نقد این کتاب می‌پردازیم.

در کتاب مارن هوفیوس، با عنوان *اجتماعات خبرگی اتحادیه اروپا: دیپلماسی و کار مرزی در اوکراین* به سال ۲۰۲۴م، دیپلماسی اتحادیه اروپا و جامعه‌سازی در اوکراین با رویکرد مبتنی بر عمل و مشاهدات میدانی تحلیل شده است. در این اثر با رویکرد مطالعه موردی، تعامل اتحادیه اروپا در اوکراین قبل و در مراحل آغاز تهاجم تمام‌عیار روسیه در سال ۲۰۲۲م تحلیلی پیچیده و کاربردی-نظری از دیپلماسی اتحادیه اروپا مطرح شده است. استدلال اصلی در این کتاب این است که اقدام‌های خارجی اتحادیه اروپا را، که اغلب پراکنده و به‌لحاظ نهادی پیچیده فرض می‌شود، از منظر اجتماعات خبرگی بتوان درک کرد. این اجتماعات را گروه‌هایی از متخصصان، از جمله دیپلمات‌ها، مقامات، و کارشناسان، تشکیل

1. post-Maidan
2. Communities of Practice

می‌دهند که با توجه به حوزه منافع مشترک، و مجموعه‌ای از رویه‌های مشترک و مشارکت مشترک با هم پیوند خورده‌اند. نویسندگان معتقد است که با بررسی این جوامع و کار مرزی می‌توان قوانین اجتماعی اغلب پنهان و سازنده‌ای را روشن کرد که جامعه دیپلماتیک اتحادیه اروپا را در کنار هم نگه داشته است و تاب‌آوری، سازگاری و پویایی داخلی آن را در محیط ژئوپلیتیکی و چالش‌برانگیزی مانند اوکراین توضیح داد. در این کتاب بر این نکته تأکید شده است که چگونه بازیگران دیپلماتیک در مناطق مرزی اوکراین، مرزها و هویت اتحادیه اروپا را شکل می‌دهند و فراتر از تمرکز سنتی بروکسل می‌روند.

ساختار این تحلیل به گونه‌ای است که نخست، مبانی نظری و روش‌شناختی پیش از به کارگیری تجربی آن در دیپلماسی اتحادیه اروپا در اوکراین تبیین شده است. در این تحلیل، نخست به شکاف مهم موجود در متون روابط بین‌الملل و مطالعات اروپا اشاره شده است. نویسندگان به دنبال شناسایی آن چیزی است که مشکل اجتماعات خوانده می‌شود. در نظریه‌های سنتی روابط بین‌الملل، به ویژه در واقع‌گرایی و نهادگرایی لیبرال، اغلب بازیگران (باید گفت، نهاد خاص اتحادیه اروپا) کنشگرانی از پیش شکل گرفته و منطقی و در تعامل با نظام آنارشی رفتار می‌کنند و نمی‌توانند توضیح مکفی دهند که چگونه عاملیت جمعی از طریق تعامل اجتماعی روزانه شکل می‌گیرد، حفظ می‌شود و تکامل می‌یابد. مطالعات اتحادیه اروپا در تحلیل نهادهای رسمی، سیاست‌ها و چارچوب‌های قانونی غنی است، اما اغلب دنیای غیررسمی و اجتماعی متخصصان اجرایی اروپا نادیده گرفته شده است.

در فصل ۱ اثر استدلال شده است که اقدام‌های خارجی اتحادیه اروپا، به ویژه از این نقص گفته شده میرا نیست. در تحقیقات درباره جریان اصلی و مشمول سؤال‌های مربوط به بازگیری، انسجام و اثربخشی، تجربه زیسته دیپلمات‌های اتحادیه اروپا نادیده گرفته شده است. چگونه مقام‌ها با پیشینه‌های ملی متنوع (دیپلمات‌های کشورهای عضو) و فرهنگ نهادی (سرویس اقدام‌های خارجی اروپا، مدیران کل اجتماعات) به درکی مشترک از نقش و هدف خود می‌رسند؟ در این کتاب پیشنهاد شده است که پاسخ نه در معاهده‌ها یا نمودارهای سازمانی، بلکه در رویه‌های اجتماعی جامعه‌ساز نهفته است. در این کتاب فرض شده است که اتحادیه اروپا در اوکراین همچون زیست‌بومی پیچیده از اجتماعات خبرگی هم‌پوشان و تودرتو عمل می‌کند که خروجی دیپلماتیک آن محصول مذاکرات مداوم درون و بین این جوامع است.

در فصل ۲، با تکیه بر آثار اتین ونگر^۱ و اصلاح آن برای استفاده در زمینه دیپلماسی بین‌الملل، به‌طور عمیق، چارچوب نظری اجتماعات خبرگی تعیین شده است. اجزای اصلی آن به‌شرح زیر است:

دامنه. دامنه حوزه مشترک نگرانی و تعهد را شامل می‌شود که به جامعه مشروعیت می‌بخشد. برای دست‌اندرکاران اتحادیه اروپا در اوکراین، این حوزه وسیع روابط اتحادیه اروپا و اوکراین و شامل موارد زیر است: ارتباطات، اصلاحات، ادغام، و انعطاف‌پذیری.

اجتماعات. بافت اجتماعی روابطی است که از طریق تعامل متقابل ساخته می‌شود. نه تنها جلسات رسمی در نمایندگی اتحادیه اروپا در کیف را شامل می‌شود، بلکه اوقات تنفس، مراسم دادن گزارش، سفرهای مشترک و جلسات هماهنگی بحران را نیز شامل می‌شود.

رویه. مجموعه مشترکی از ابزارها، چارچوب‌ها، روایت‌ها، مفاهیم و گفتمان‌هایی است که این اجتماعات در گذر زمان شکل می‌دهند و عبارت است از مجموعه حقوقی اتحادیه اروپا، الگوهای پایش پیشرفت اصلاحات، اصطلاحات تخصصی خاص (مانند همسوسازی/ تقریب قوانین، مشروط‌بودن، منطقه آزاد عمیق و جامع) و نیز روایت‌های تاریخی مشترک درباره انتخاب اروپایی اوکراین.

نوآوری نظری کلیدی نویسنده پیوند دادن اجتماعات خبرگی به مفهوم قوانین اساسی است. در این فصل، با بهره‌گیری از نظریه اجتماعی (نظیر سرل و گیدنز)، استدلال شده است که رویه‌ها فقط آن چیزی نیست که اعضای جامعه انجام می‌دهند، بلکه قوانینی اساسی و معرف واقعیت اجتماعی آن‌ها وضع و بازتولید می‌شود. به‌طور مثال، موضع اتحادیه اروپا به رویه تهیه پیش‌نویس گزارش مشترک رؤسای هیئت‌های نمایندگی اتحادیه اروپا، تحت حاکمیت قوانین اساسی درباره آنچه شواهد مشروع قلمداد می‌شود، چگونه باید باشد و چه کسی صلاحیت مشارکت دارد؟ بنابراین، با مطالعه قوم‌نگاری این رویه‌ها می‌توان دستور زبان اجتماعی اغلب ناگفته جامعه دیپلماتیکی اتحادیه اروپا را مهندسی معکوس کرد. در این فصل، اجتماعات خبرگی نظریه سطح میانی قلمداد شده است که رویه‌های سطح خرد را به ساختار سطح کلان سیاست خارجی اتحادیه اروپا متصل می‌کند. در فصل ۳، با اذعان به چالش مطالعه محیط‌های دیپلماتیک اغلب مبهم،

1. Etienne Wenger

غیررسمی و امنیتی، شرح مفصلی از روش‌شناسی نوآورانه کتاب بروز یافته است. نویسندگان تمایز مهمی را مطرح می‌کنند: روش‌شناسی نظریه‌ای عملی است و متمرکز بر کشف دانش ضمنی و عملی که راهنمای اجرایی است. این روش اساساً مردم‌نگاری و تفسیری است. این تحقیق مبتنی است بر کار میدانی گسترده و بیشتر شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و عمل‌محور.

نویسندگان از تحلیل اسناد داخلی و فرایندمحور (پیش‌نویس تلگرام‌های دیپلماتیک، صورت‌جلسه‌ها، رایانامه‌های هماهنگی غیررسمی در صورت امکان) و مشاهده شرکت‌کنندگان در مجامع و محیط‌های دیپلماتیکی عمومی استفاده کرده است. مثلث‌بندی این منابع، بازسازی زیست‌جهان جوامع را امکان‌پذیر می‌کند. در این فصل بر چالش‌های مهم اخلاقی و دسترسی تمرکز شده است و جایگاه محققان و مصالحه‌های لازم هنگام مطالعه حوزه‌های حرفه‌ای بسته و نخبه، به‌ویژه در زمینه‌های در مجاورت درگیری‌ها، بررسی شده است.

در فصل ۴، درباره نظریه و روش به‌کاررفته درباره دیپلماسی اتحادیه اروپا در اوکراین بحث شده است. مفهوم اصلی در اینجا، کار مرزی است. نویسندگان استدلال می‌کنند که رویه اصلی معرف جامعه دیپلماتیک اتحادیه اروپا نه تنها انسجام داخلی، بلکه کار مداوم مدیریت مرزهاست. سه کار مرزی کلیدی به‌طور عمیق تجزیه و تحلیل شده است:

۱. **کار مرزی داخلی (بروکسل-کیف)**. در این بخش، مذاکرات بین‌حوزه‌ای (هیئت نمایندگی اتحادیه اروپا و سفارتخانه‌های کشورهای عضو در کیف) و دفتر مرکزی (سرویس اقدام خارجی اروپا، کمیسیون، شورا در بروکسل) بررسی شده است. متخصصان در کیف درک مشترک و محلی از شرایط اوکراین را مطرح می‌کنند. رویه اصلی ترجمه این واقعیت میدانی به زبان نهادی و جدول زمانی سیاسی بروکسل است. مهارت جامعه در چارچوب‌بندی نیازهای محلی (مثل، حمایت فوری از بودجه، توصیه‌های نظارتی خاص) همسویی با یا به‌چالش کشیدن سیاست‌های اصلی اتحادیه اروپاست و از این طریق نقش خود را همچون چشم، گوش و صدای اتحادیه اروپا ایفا می‌کند.

۲. **کار روی مرزهای خارجی بین اتحادیه اروپا و اوکراین**. تعریف و تصویب جمعی مرز بین اتحادیه اروپا به‌مثابه جامعه دیپلماتیک و طرف‌های اوکراینی قلمداد می‌شود. رویه‌ها در اینجا عبارت است از

آیین‌های دیپلماسی (جلسات کمیته مشترک، مأموریت‌های نظارتی)، همچنین کار ظریف اجتماع‌سازی مانند آموزش، هدایت و الگوسازی هنجارها و رویه‌های اروپایی برای هم‌تایان اوکراینی. در این کتاب نشان داده شده است که چگونه این امر انتقالی یک‌طرفه نیست، بلکه فرایند مذاکره‌ای است که در آن دفتر اوکراینی دائم درک خود جامعه اتحادیه اروپا را از اهداف اصلاحات خود تغییر می‌دهد.

۳. کار مرزی بین جوامع (درون زیست‌بوم اتحادیه اروپا در کیف).

حضور اتحادیه اروپا یکپارچه نیست. در این فصل به‌طور دقیق، اجتماعات خبرگی مختلف و گاه رقیب ترسیم شده است: جامعه اصلی سیاسی/دیپلماتیکی با محوریت هیئت نمایندگی و سفارتخانه‌های اصلی کشورهای عضو، متخصصان کمک فنی و اصلاحات (اغلب از خدمات کمیسیون یا دفاتر پیمانکاری)، و جامعه بحران/امنیتی که پس از سال ۲۰۱۴م، به‌ویژه پس از ۲۰۲۲م رشد کرد. عمل کار مرزی تبادل دانش و هماهنگی اقدام‌ها در سراسر این جوامع را شامل می‌شود؛ مثل اطمینان از اینکه طرح فنی حاکمیت قانون، گفتگوهای سیاسی را جهت می‌بخشد یا اینکه ارزیابی‌های امنیتی، برنامه‌ریزی توسعه را شکل می‌دهد.

در بخش نتیجه‌گیری، یافته‌ها ترکیب شده است تا روایت جایگزین قدرت‌مندی از اقدام‌های خارجی اتحادیه اروپا شکل گیرد. اتحادیه اروپا در اوکراین نه بازیگری یکپارچه و سلسله‌مراتبی، بلکه شبکه‌ای انعطاف‌پذیر و سازگار از متخصصانی است که با تعهد مشترک و مبتنی بر عمل به اقدامی مشترک در کنار هم قرار گرفته‌اند. قدرت آن دقیقاً در توانایی آن در انجام کارهای مرزی برای جذب تنوع داخلی (دیدگاه‌های ملی و نهادی مختلف)، تعامل با محیط محلی پیچیده و سازگاری با شوک‌هایی مانند جنگ نهفته است.

اثر با تبیین ارزش رویکرد «نظریه عمل» و «اجتماعات نخبگی» برای مطالعات روابط بین‌الملل و اتحادیه اروپا به‌طور گسترده خاتمه می‌یابد. در این کتاب، تحلیل از سطح انتزاعی اتحادیه اروپا به تعامل‌های انسانی ملموس و شکل‌دهنده بدان کشیده شده است. نویسنده استدلال می‌کند که با این دیدگاه، جنبه‌هایی از سیاسی خارجی اتحادیه اروپا بررسی شده است، جنبه‌هایی که با الگوهای سنتی نمی‌توان تبیین کرد. استدلال مطرح‌شده چنین است: پایداری آن

علی‌رغم ناهماهنگی ظاهری، ظرفیت آن برای یادگیری تدریجی و انسجام اجتماعی عمیقی است که اغلب زیربنای وحدت رسمی آن است. تأمل نهایی بر بررسی این امر استوار است: چگونه آسیب‌ها و فشار فوق‌العاده ناشی از تهاجم تمام عیار ۲۰۲۰م آزمون استرس عمل می‌کند و در نهایت پیوندها را تقویت و فعالیت مشترک جامعه دیپلماتیک اتحادیه اروپا را در اوکراین روشن می‌کند، درحالی‌که زمینه را برای صورت‌های جدید کار مرزی با جامعه نوظهور دیپلماسی جنگ فراهم می‌کند.

در مجموع، در این کتاب طرح نظریه جزئی و اجتماعی‌محور از دیپلماسی اتحادیه اروپا چشمگیر است. در این اثر با موفقیت نشان داده شده است که برای درک اتحادیه اروپا در جایگاه بازیگری بین‌المللی، باید اجتماعات خبرگی را در جایگاهی درک کرد که دیپلماسی را اجرا می‌کنند و با کار مرزی مداوم و اغلب نامرئی، دنیای مشترک خود و تعامل خود را با دیگران حفظ می‌کنند.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ گونه تعارض منافع نیست.

اصول اخلاقی

نویسنده در انتشار این مقاله، به‌طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته است؛ منفعت تجاری در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسنده است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته‌اند. تألیف این مقاله به هوش مصنوعی داده نشده است.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مسئول مکاتبه فرمایید.

Reference

Hofius M. (2024). *European Union Communities of Practice: Diplomacy and Boundary Work in Ukraine*. Routledge. 210pp.